

www.dereta.rs

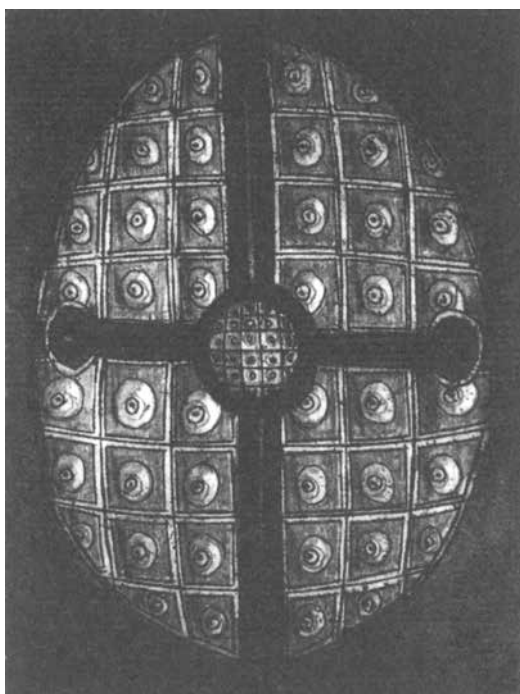
Biblioteka
POSEBNA IZDANJA

Urednik
Nebojša Grubor

SRETEN PETROVIĆ

Estetika
u doba
antiumetnosti

Beograd
2016
DERETA

Miodrag Nagorni, *Telo se iznova rađa*, (bakropis-akvatinta)

O čemu govori ova knjiga?

Zamislite kada bi se izvršilo *ad hoc* istraživanje, tako što bi se „u četiri oka, onim najslavnijim, najslavljenijim savremenim stvaraocima [Dišan, Vorhol, Delvoje, Manconi, Abramović...], postavilo sledeće pitanje: smatrate li, iskreno, da ste na grebenu istog talasa na kojem su i Bah, Mocart ili Vagner, na kojem su i Jan van Ajk, Velaskez, Rembrant ili Pikaso, na kojem su i Bruneleski, Mikelanđelo ili Frenk Lojd Rajt, na kojem su i Šekspir, Rembo, Kafka ili Rilke? Za koliko savremenika pozitivni odgovor ne bi izazvao podsmeh?!“

C. Castoriadis, *Transformation sociale et création culturelle*

Uvod u ovu knjigu počeo sam neuobičajeno, pa ću tako i nastaviti. Namera moje ranije studije *Kič kao sudbina* (²2007) nije bila da poništi „kič“, pa ni „šund“, kao tipične fenomene savremene potrošačke kulture, a ova je, inače, u velikome rascvatu. Sličnu ocenu potpisujem i za pojavna događanja kojima se bavi ova studija. Pojave iz repertoara „instalacija“ i „performansa“, a još i drugih tzv. „novih [‘umetničkih’] praksi“, neće se, ni u ovoj raspravi, tek tako, olako otpisati kao *kulturološki* bespredmetna *čulnosna* prikazanja! Međutim, polazna osnova knjige – koja se pridržava standarda *filozofskoumetničke* refleksije, tačnije, *filozofske estetike* – jeste poricanje „estetsko-umetničkog“ karaktera ovim fenomenima.

Neko bi mogao odmah prigovoriti kako je autor ove rasprave duboko privržen tradicionalnom ukusu – dakle, i bez respekta prema estetskom modernizmu, odnosno njegovoj avangardi. Da bih razvejavao takvu pretpostavku, ja ću se, vrednosno-antropološki odrediti prema ovim fenomenima jasnom indiferentnom pozicijom. A to dalje implicira da se tvorevine tzv. *estetske*, ili *velike umetnosti*, uostalom, kao i pomenuti čulnosni fenomeni – *kič*, *spektakli*, *egzibicije* – ovde smatraju legitimnim datostima našega svakidašnjeg života, društvene nam stvarnosti – uostalom, kao što je i sâm realni Čovek polifono i polivalentno konfiguriran!

U našem svetu života ima mesta za sve moguće ukuse, od *estetski* relevantnih do *ne-estetskih*, a i onih koji padaju izvan kruga *estetske kulture*. Prema tome, ima prostora i za one koji ostaju s one strane *umetnosti* a da, pri tome, zbog takvoga kvalifikativa, nisu već životno i antropološki manje legitimni od onih prvih. U opštem, kulturološkom smislu, društvene činjenice – poput onih koje teorijska estetika uzima za puke događajštine – ovde neće biti denuncirane kao pojavnosti koje su „ljudskom“ svetu neprijateljske! Teorijska namera je ovde bitno drugojačija. Naši su vrlo sugrađani i oni kojima velika umetnost ne znači baš ništa, kao god i oni koje kič i šund, ali i egzibicije, veoma uznose!

Jednom rečju: fenomenima sa nazvanjem: *instalacije*, *performansi*, *nove [umetničke] prakse*, a u tome redu i ogoljeni *konceptualizam*, ali i *kič* i *šund* – kao realije koje su se životu savremenoga čoveka nametnule, može biti, i kao čedo kulture epohe *globalizma* – ovde se filozofskoumetnički jedino nastoji poreći legitimno pravo da se podvedu pod pojam „estetske umetnosti“, sa ambicijom da sebi pripišu atribute jednog od elitnih oblika kulturnih fenomena kakav je Umetnost, tj. Umetnost u modalitetu u kakvom ju je uspostavila, na primer, evropska civilizacija.

Svakako, kao što postoji nauka u užem smislu a da, ipak, paralelno s njom, promiču i paranauka ili kvazinauka, ili, sasvim konkretno, kao što sa egzaktnom, naučnom medicinom uporedo koračaju i usluge

vračarstva – tako stvari stoje i sa *čulnosnom* oblašću, u čijem se krugu kreće ne samo *umetnost* već i njeni *surogati*, najzad i *ne-umetnost*: osim, ukoliko se termini „umetnost“ i „estetsko“ – izvan strogo teorijskoga, akademskog diskursa – koriste kolokvijalno, u smislu salona za „estetsku negu lica“, to će reći bez pretenzija da se takva preduzetništva nađu pred šalterom ministarstva kulture izdajući se za elitnu „umetnost“ i tako konkurišući za sredstva u cilju podsticanja takvih radionica!

Brojni su likovi, pretendenti koji bi da se nađu u zagrljaju umetnosti. Katkada su to neuspele reprezentacije umetnosti, kakav je *kič*, odnosno *šund* kao njen drastični surogat. Najzad, ovde vidimo i primere na liniji antipoda elitnoj, velikoj umetnosti, koji su ponikli na krilima antiumentničke pobune protiv svega što je do sada smatrano „istorijskom umetnošću“. Tako su raznolike čulnosne naopakosti nastojale sebe promovisati kao prave, čak i kao jedine istinske ili „estetski legitimne“ umetničke realije.

Je li zdravorazumski moguće smatrati smislenim da bilo koji fenomen, samo zato što na prvi pogled nosi u sebi odliku *vizuelnog* ili *auditivnog*, i tako pripada domenu *čulnosnoga* – vidljivoga sveta – već zbog toga, *eo ipso*, može sebi priuštiti karakter „estetske umetnosti“?! Nema nikakve sumnje, „estetska umetnost“ predstavlja čulnosnu tvorevinu sa dignitetom duhovne dubine koju su filozofija i nauka, a i životna praksa, poglavito muzeji, od početka egzistencije umetnosti, svrstavali u predmetni svet *umetničke, estetske provenijencije*, tako strogo diferencirajući Umetnost od sveta *moralna, logike i nauke, od religije*. Teorijski je to doprinelo uspostavljanju *filozofije umetnosti*, a od XVIII veka i nominalno, *filozofske estetike*.

U nedostatku valjane formalnologičke, prema tome i pozitivne definicije umetnosti, rečenome pridodajem još jedno, smisleno moguće, tzv. *ostensivno* određenje fenomena kakav je *elitna, velika* ili *estetska umetnost*. Prihvatajući ovu vrstu metodskoga određenja, nastojim pokazati: da je „velika“ ili „estetska umetnost“, *grosso modo*, onaj deo čovekovom rukom stvorenog predmetnog sveta koji sadržajno

ispunjava Muzeje i Galerije, uslovno, Biblioteke (romani, poezija), ali i Kinoteke, Pozorišne kuće, Opere i Koncertne dvorane.

Ukratko, „estetska umetnost“ je, nema nikakve sumnje, ujedno i *čulnosni fenomen!* Međutim, svrha ove teorijske rasprave nije ta da se zbog svoje specifične prirode „estetska umetnost“ naprosto odeli baš od svih predmeta našega *čulnoga* sveta! Takav zadatak bio bi očigledno zaludan, da ne kažem, teorijski besmislen. Kome još može pasti na um, primera radi, da iz zemlje iskopani ugajl kao *čulnosnu realiju* smatra „estetskom umetnošću“?! Međutim, zadatak ove rasprave je da se „estetska umetnost“, kao isečak iz ogromne celine čulnosnih datosti, teorijski relevantno ogradi od jedne druge grupe, takođe, *čulnosnih* fenomena, koji, na ovaj ili onaj način, pretenduju da budu isto što i do sada profilisana istorijska „umetnost“.

Zbog toga se ovde zadržavam pre svega kod onih „čulnosnih“ grupa koje se „kače“ uz porodicu velike „estetske umetnosti“. A barem su dve takve specifične vrste *čulnih* artefakata koje su se pojavile na sceni evropske kulture, izričito u epohi moderne, a zatim postmoderne. Prva, potpomognuta sofisticiranom retorikom istomišljenih promotora – bez ostatka porekavši smisao dosadašnjeg višemilenijskog umetničkog nasleđa – samopostavila se kao duhu vremena jedina dostatna „estetska“ umetnost! Drugu vrstu čine *kič*, a sa njim i *šund*, dobro poznati pratoci umetnosti. Oni, doduše, nisu nastali sa modernom epohom, ali su se tek u ovoj domaćinski sasvim razbokorili, doživlevši puni rascvat.

Tako su se, uopšte uzev, nametnule dve grupe tendenata, kandidata za nazvanje „umetničkih“ tvoraštava, razume se, sa međusobnim, ne tako beznačajnim razlikama. Pođimo od mlađe sestre, odnosno pratilje umetnosti, od *kiča*, a zatim i od njenoga danas veoma uzraslog nepriznatog pastorka, *šunda*. U njihovome kolu sasvim dobro igraju mnoge forme jeftine *zabave*, čitav niz dobro skrojenih oblika *potrošačke kulture*, uskačući u pomoć današnjem čoveku, kojeg su pritisli anarhija i apatija, mrtvilo i utrnulost od svakodnevice, pa čak i suviše slobodnoga vremena. Ova grupa realija, gledano sociološki, a i

psihološki, recepcijski i stvaralački, korespondira sa tzv. nižim društvenim grupama, oskudnije prosvećenosti i elaboracije ukusa.

Neko je već primetio kako se upravo zbog takvoga profila onih prijemčivijih na osrednjost i duhovno manje zahtevne čulnosne stvari, poput zabavâ, ali i *kiča* i *šunda*, na primer, može uočiti kako je baš takav skromnije skrojeni sloj recipijenata u svojoj osnovi moralno pošteniji, bar u ovoj „estetskoj“ stvari, a u poređenju sa snobovima koji hrle egzibicijama, onoj drugoj vrsti dogodovština. Naime, kao da taj niži sloj iskrenije prima *kič-pojave*, budući da nije svestan da su to oblici nižega estetskog intenziteta! Ovim bih želeo da podsetim kako upravo ta grupa recipijenata, zbog vlastite a neizgrađene, možda i nedovoljno profilisane estetske kulture, prima i doživljava oblike *kiča*, pa, ako se hoće, i *šunda*, kao za njih najviši mogući standard, najzad, i uopšte kao jedinu mogućnost participacije u nečemu u šta penetrira njihova čisto ljudska potreba za čulnim osećanjem i doživljavanjem od čoveka stvorenih čulnih, lepotnih formi namenjenih zabavi, odnosno dokoličarskoj razbibrizi.

Na drugoj strani su druge pojavnosti, koje posebno zabrinjavaju! Ovde su mahom *dogadžaji*, svakovrsna *prikazanja* što pretenduju da zauzmu mesto „više čulnosti“, kiteći se i aurom, ali i imenom „estetski umetničkog“ sveta. U toj su se ezoterijskoj radionici profilisali: *performans*, *instalacije*, *bodi-art* i *redi-mejd*, a i brojni fenomeni tipa „novih [‘umetničkih’] *praksi*“, koje su, njihovi protagonisti, „učeniji“ aktivisti, inaugurisali i tako nametnuli kao višu vrstu „čulnosnih *dogaćanja*“, koju prati sofisticirana hermeneutika kakva im daje dignitet i, svakako, nivo i ton. Svakako, i ponajpre, ova su „prakticirana“ zbivanja – a obodrena pogrešnim imenom „umetničkih“ – utemeljena na ideologiji čiji su glavni smisao radikalna pobuna, razgradnja i ukidanje „čulnosnog oblika“ u modusu velike Umetnosti koji postoji jedino na način „Dela“, ili kao „delovna“ predmetnost!

Jednom rečju, dobili smo *pokazanja*, *prizore* i *dogaćanja*, egzibicije, prezentacije koje se afirmišu na način da u svakom od navedenih *izvođenja* sve odzvanja od prisustva Razuma i Koncepta. Ukoliko već

nije pleonazam, u svakom od takvih pokazanja vidimo kako su Razum i Koncepti sasvim obuzdali Čulnosno, do mere da je Čulno postalo sredstvo Koncepta i Politike! Sociološki i psihološki, utoliko i stvaralački i receptivni, ovi „čulnosni likovi“, *egzibicije* i *dogadžajtine* korespondiraju, uslovno, sa onim slojevima „recipijenata“ tzv. više klase prosvećenosti. To samo znači kako obrasci ukusa ovih preduzetnika, pa u tome redu i doživljalaca, ne dolaze iz imanencije njihovoga „*estetskog osećanja*“, već iz Misli i Ideja, iz Politike, najzad, iz težnje za promocijom po svaku cenu!

„*Estetsko osećanje*“, po prirodi stvari, kod ovih slojeva ne funkcioniše višestranano, imanentno, a ni vrednosno. Senzibilitet im je svesno skrajnut, potisnut je „*odozgo*“, zbog polazne pozicije *konceptualnoga* sagledavanja „umetnosti“ i sveta u celini! To treba da znači da je *osećanje*, čak i kada bi ga bilo, teorijski postalo bespredmetan pojam. Umesto toga, za definisanje smisla „istinske umetnosti“ agilnici nam nude drugačiji kriterijum ocene, da *vrednost* jedne *izvedbe, performansa*, bilo koje *dogadžajtine* valja meriti saglasnošću date *prezentacije* sa *Konceptom, Zamislama, Interpretacijom*. Pragmatički, i utoliko još poraznije, meritum stvari postaje činjenica da li se takvo izvođenje, instalacija ili egzibicija dopada Kustosu i njegovom Projektu! To je – svakako i sasvim logično – konsekvencija konceptualističkoga nauka, jer je u svetu vizuelnih umetnosti, na primer, lik *Kustos* postao danas kurator, ikona koja je zamenila „malograđanskoga Genija“!

U ovoj sferi „*čulnosti*“, u kojoj se prenebrejavaju merili i standard elitne „*estetske čulnosti*“, koja uvažava karakter estetskog artefakta na način Dela, nametnuli su se sofisticirani mešetari, kvaziestetičari, na čije su retorske zamke naseli mnogi, čak i oni dobronamerni. Kao da se ovaj estetski blef sastoji baš u tome što je tim tzv. „višim“ slojevima-recipijentima, sa dostatnim racionalnim kapacitetom, ali bez prateće saglasnosti koja dolazi „*odozdo*“ – sa nivoom estetske kulture – ponuđena „istina“, „mantra“, da je to što im se pokazuje ili demonstrira u egzibicion[istič]im radnjama, istovremeno, na primer, i po osnovnoj zamisli, nešto prestižno, nalik „*estetskoj*“ [umetnički]

profilisanoj „čulnosti“, kakva su dela Mikelandela ili Pikasa! Potom se takva pošalica velikom medijskom silinom, sofisticirano svakako, prenosi i do onih najpogodnijih za manipulaciju, onima sa višim nivoom obrazovanosti, ali i manjkom kritičke osetljivosti za detekciju snobovskog. Tako su egzibicije, čak i sa politički ogoljenom name-rom, počele punom parom „dejtšovati“ kao „umetnost“!

Atmosfera je potpomognuta orkestriranom propagandom ne samo snobova, koji i inače paktiraju sa tzv. „novom elitom“, već i estetički poluobrazovanim umetničkim inženjerima i tehničarima, odnosno njihovom duhu saglasnim kritičarima te, nikako na kraju, i novim kultno uznesenim Kustosima. Izrodila se nova armija propagandista i aktivista, koja je odrasla na naivnoj recepciji postmodernoga svetonazora, prema kojem, u svetu u kakvom živimo, više nema nikakve stalnosti, niti samo jedne istine – ako se hoće, uopšte ne postoji istina kao takva, a to znači ni vrednosti uspostavljene u tradiciji umetnosti. Nikakve Istine, osim one koju postmoderni „Um“ vodi, a Kustos kurator sprovodi!

U ovoj knjizi, kao teorijski važne profilisale su se, izdvojile se tri vrste „čulnosnih fenomena“: (a) „estetska“ ili „velika umetnost“, (b) „kič i šund“ i (c) „nove [umetničke] prakse“ u čijem su redu i egzibicije. Kada se usredsredimo na poslednje dve vrste fenomena, možemo ustanoviti: da se u grupi onih sa *estetski neznatnim prisustvom* umetničke pojavnosti, ovde simbolički izdvaja *Kič*, a u grupi drugih se nalaze radikalno *neumetnički* fenomeni, poput *Novih praksi i instalacija, egzibicija*.

Oba bloka tvorevina/fenomena, na ovaj ili onaj način, pretenduju da sebe ovenčaju imenom i slavom „estetske“ datosti. Dok „kič-grupa“ nastoji da dođe na korak bliže estetskoj umetnosti, ona druga, tj. „instalaterska“, pošto je umislila da je uspešno obavila anti-umetničku revoluciju i tako deposedirala istorijsku *veliku umetnost*, htela bi znatno više, ali ništa manje od one istorijske koje više nema: ona bi da uskoči na isti Presto koji je držala „estetska umetnost“!

Cilj ove knjige je da sa pozicije filozofske, kritičke estetike pokuša teorijski diferencirati različite vrste *čulnosnih fenomena* kako bi se olakšalo razumevanje smisla *ontološke* razlike, na primer, između dve očiglednosti: jedne u kojoj subjekt [‘umetnik’] *samo gleda magarca*, pri čemu se ovde gledanje ili egzibicija nudi kao poslednja reč *umetnosti*, i druge: u kojoj istinski umetnik, subjekt, glavom Teodor Žeriko, vidi, doduše, istog, odnosno sličnoga četvoronošca, ali koji svoje „viđenje“ prizora preobražava u istinsko, autohtono Delo, u Sliku! Kako ovu distinkciju plastično prikazati?

Stav je ove knjige da se *Kič* i *Estetska umetnost* razlikuju isključivo *aksiološki*, tj. na *vrednosnom nivou*, što će reći, ova razlika nije *ontološka*. Naime, *kič* je objektnost, Delo subjekta. To jest, *kič* je delo kakve god vrednosti bilo; ono živi život bez subjekta! Kao realija, svejedno što je vrednosno *estetski* nižega intenziteta, *kič* ima svoju *ontičku*, autonomnu ili transcendentalnu egzistenciju; on je entitet u prostoru i u vremenu. Sa druge strane, *nove* [‘umetničke’] *prakse*, poput *bodi-art-a* [*body art*], na primer, i njemu sličnih fenomena, razlikuju se od *estetske umetnosti* suštinski, tj. *ontološki*. Kod ovih *šastvenih* ili *egzibicionih radnji* ne postoje nikakve samostalne forme, pa samim tim ni „*estetske*“, a koje bi, dakle, bile izgrađene tako, da nezavisno od „autora“ ili subjekta, nastave sopstveni život. Ovde su jedino bitni autor i njegova egzibicija, izlaganje ili pokazanje sebe. Ukoliko je, pak, reč o instalaciji, smisao takve prezentacije, *fenomenološki*, a i *ontološki*, nikako već nije mogućna bez autorove konceptualne eksplikacije. Pitanje ostaje: da li je senzibilnom recipijentu, kada bi se našao pred delom Henrija Mura, uopšte bilo potrebno kakvo objašnjenje?!

Kič i *šund* su, kako je rečeno, vrednosno uzev oblici *niskoga* estetsko-umetničkog intenziteta. Međutim, ovde je svakako reč o realijama, određenim oblicima koji su, bar prividno, sačuvali *predmetnu* datost, *formu* estetskog, tj. *čulnosni* ili *delovni* karakter. Takvo, nazovimo ga, „delo“ egzistira ovde sasvim *nezavisno* od svoga stvoritelja (autora) – prema tome, ono i u recepciji, takođe, nalazi samostalan put do publike, svejedno što je i ova „primaća“ masa, jednako kao i

autor, skromnoga nivoa senzibiliteta, kadra jedino da u Kiču pronađe kakvo takvo zadovoljstvo. Naime, iako prividne dostatnosti, kič-pojavnosti čuvaju jedan od elemenata „estetske umetnosti“, pokušavajući da svoje vrednosno skromne oblike uznesu do poretka formi u kojima se već nalaze istorijski potvrđena dela visokoga standarda „estetske umetnosti“.

Jednostavnije rečeno, *kič* i *šund*, formalnogički, imaju traženi *ontološki* status. Njima suštinski nedostaje Nivo, *vrednosni standard* – karakter „elitne“ forme! Za takve će tvorevine vreme pokazati *vrednosno-estetsku* izdržljivost, odnosno mesto na putu kojim se probijaju do sveta Estetskoga, ili će ih ubrzo pokoriti mrak!

Kada govorimo o drugoj čulnosnoj grupi vizuelnih prikazanja, poput: *performansa* i *instalacija*, *egzibicija* tipa *body art*-a i *ready made*-a, „*novih umetničkih praksi*“, ovde je reč o *ontološkoj* razlici između takvih *čulnosnih* fenomena i elitne, „estetske umetnosti“. Praktičari, odnosno egzibicioni radnici, zajedno sa njihovim teorijskim promotorima, padaju izvan linije *umetnosti* uopšte, prema tome, i izvan *visoke umetnosti*! Ovde se misli na pojam umetnosti koji je do danas opstao pre svega na sceni evropske kulture.

Radikalno nihilistički, antiumentnički nastrojeni aktivisti, na suprotnoj strani od položaja koji zauzimaju *kičlije* [proizvođači kiča] i *šundisti*, ne žele nikakav pakt sa tzv. „estetskom umetnošću“, već nastoje da je svim sredstvima ospore. Ne samo što destruišu pojam „umetnosti“, nego i celokupno istorijskoumetničko knjigovodstvo, čitav snop zatečenih formi, ali i sve uspostavljene, čak i teorijski moguće stilistike, uključujući i reprezentativne, važeće atribute pojma „umetnosti“. Poglavitno, oni atakuju na pojam „lepote“ koji je metonimijski, a i metaforički, zaštitni znak evropske umetnosti.

Cilj ove antiumentničke pobune čini rušenje umetnosti kao ontološkog pojma, kao jedne od prvorazrednih duhovnih formi elitne evropske kulture koja je civilizacijski potvrđena. *Instalaterski praktikanti* ruše temelje baš takve, estetske kulture. Poništavaju: bitni oblik estetskoga, egzistenciju „umetničkog dela“; dovode u pitanje

„talenat“, ali i osporavaju „estetsku vrednost“. Oni poriču ideju autora kao talentovanog tvorca, da o geniju i ne govorimo. Na kraju, poriču magacine u kojima su uskladištena dela tvoračkoga genija naše civilizacije: „muzeje“ i njima slične institucije. Jednom rečju, anti-umetnička pobuna sistematski obuhvata napad na svekoliku „estetsku kulturu“ i njene sastavnice održane u likovima *umetničkih dela, lepote, recipijenata, doživljaja, mašte, tradicije, muzeja!* Agilnici pobune su protiv svega. Oni odbijaju razgovor o tim pitanjima, agresivno ustajući protiv svakoga ko je „Protiv“ njih!

Na kraju čitalac će se zapitati: kakvu opasnost proizvodi ova anti-umetnička pobuna? Dok promotori *kičizacije* i *šundizacije*, ili, zaoštre-no, banalizacije, rade na zagađivanju duhovnoga prostora savremenoga čoveka a da ipak iskreno čeznu da se na kraju puta nađu u zagrljaju sa dobro udatom „starijom sestrom“ – tj. velikom umetnošću, nihilisti „*novih umetničkih praksi*“ žele nešto sasvim drugo. Ustavši protiv Estetske bastilje, tj. protiv svega „estetskoga“ i „umetničkog“, čine to kako bi uskočili na njeno mesto, nudeći, navodno, nešto „radikalno novo“! Paradoks je u tome što su Novome nadenuli isto ime za koje su krvarili – ili baš zato – a to je „Umetnost“! To ime je nosilo, inače, nedoraslo odojče, koje im je zasmatalo. Na kraju, budući da je velika, drevna umetnost deposedirana, zbačena sa trona, a biblioteke i muzeji spaljeni, buntovnici bez talenta ponadali su se da kroz koju deceniju ili dve već niko neće imati svesti o tome da je nekada davno postojala drugačija, velika ili „estetska umetnost“!

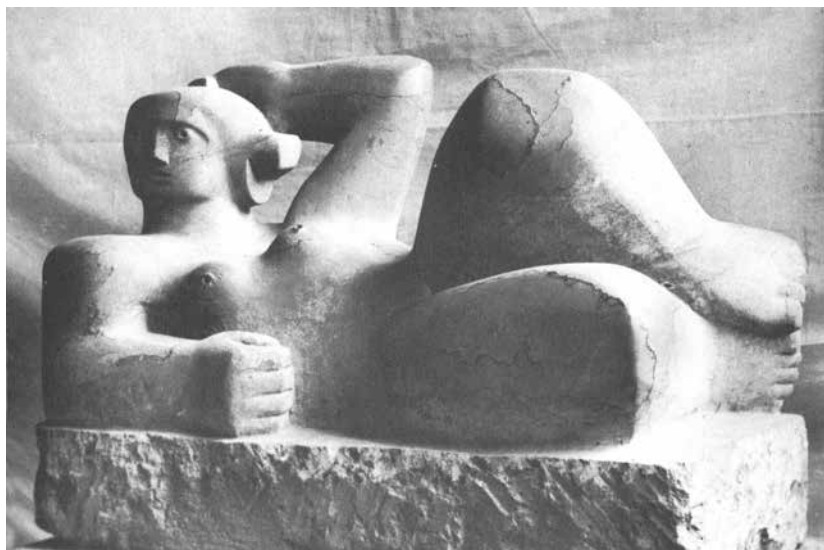
Ne zaboravimo, „kičlije“ su za sebe tražile mesta pod istim suncem koje je grejalo i tzv. „estetske“, „talentovane“ umetnike. Međutim, lukavo prozirući duh vremena u kojem smo, oni su prihvatili kolaboraciju sa funkcionerima logosnoga kapitala, preduzetnicima potrošačke kulture. A iz toga saveza izrodilo se to da su *kičlije* i *šundisti* oberučke prihvaćeni. Razume se, duhu globalizma korisni su, ako ne i više od toga, „novi praktikanti“, „egzibicionisti/iluzionisti“, prodavci

magle u ulozi spretnih modelara, odnosno krojača svesti masa, a po meri konformiteta.

Tako su praktikanti, iako bez zanemarivanja dokone svetine, bitno okrenuti snobovima, ponudivši pod vidom „nove“ „Umetnosti“ svoje egzibicione domišljatosti i tako započeli visoko stručnu operaciju srozavanja ne samo kritičkoga nerva masâ, već i njene samosvojnosti, trajno pacifikujući duh istinske pobune protiv sveta koji tone u sve veći glib totalizacije i ništenja individualnosti. Prodavanjem magle, „u odelima golih careva“, lansiranjem mita o ljudskim pravima za sve, a i mantre o „slobodi“ umetnosti, takvi kormilari iz dana u dan liferuju upravljачima globalizma jednoličnu masu, svetinu koja je postala masa relaksirane svesti, koja ostaje pojednako daleko od svake subverzivne pomisli na sistem, kao god i pobune protiv rajskoga mehanizma globalizma! A u samome realitetu sve više je uvećani kapital prelazio u ruke manjine, a kolač siromaštva velikodušno deljen na ravne časti sve brojnijem uniženom mnoštvu korisnika.

Zoran Jovanović Dobrotin, *Erotika* (linorez)

Henri Matisse, *Ležec*, 1929 (mermer)

SRETEN PETROVIĆ
ESTETIKA U DOBA ANTIUMETNOSTI

Za izdavača

Dijana Dereta

Lektura i korektura

Aleksandar V. Gordić

Likovno-grafička oprema

Marina Slavković

Prvo DERETINO izdanje

ISBN 978-86-6457-071-8

Tiraž

500 primeraka

Beograd 2016.

Izdavač / štampa / plasman

DERETA doo

Vladimira Rolovića 94a, 11030 Beograd

tel./faks: 011/ 23 99 077; 23 99 078

www.dereta.rs

Knjižara DERETA

Knez Mihailova 46, tel.: 011/ 26 27 934, 30 33 503

CIP – Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

7.01

111.852

7.038.53/.55

ПЕТРОВИЋ, Сретен, 1940–

Estetika u doba antiumetnosti / Sreten Petrović. –
Beograd : Dereta, 2016 (Beograd : Dereta). – 453 str. : ilustr. ;
21 cm. – (Biblioteka Posebna izdanja / [Dereta])

Tiraž 500. – O autoru: str. 447. – Napomene i bibliografske
reference uz tekst. – Najvažnije knjige [S. Petrovića]: str.
448-449. – Registar.

ISBN 978-86-6457-071-8

a) Уметност – Естетика

COBISS.SR-ID 225175564